

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobkyně: **V. K.**, proti žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**, se sídlem Palackého náměstí 4, Praha 2, proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 29. 11. 2011, č. j. 71222/2011-4/PRO, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2012, č. j. 6 Ad 1/2012 - 48,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobkyně jako stěžovatelka domáhá zrušení shora uvedeného usnesení Městského soudu v Praze, kterým byla částečně osvobozena od soudního poplatku za podanou žalobu proti v záhlaví uvedenému rozhodnutí ministra zdravotnictví. Městský soud ve svém usnesení vyšel z toho, že stěžovatelka coby invalidní důchodkyně prokázala, že nemá dostatečné příjmy, aby uhradila plnou výši poplatku. Stěžovatelka je však dle soudu schopna alespoň část soudního poplatku uhradit a dále je třeba vyjít z toho, že úplné osvobození od soudních poplatků je třeba vnímat jako institut zcela výjimečný. Stěžovatelce tak z celkové částky soudního poplatku ve výši 3000 Kč bylo přiznáno osvobození co do částky 2500 Kč.

Stěžovatelka proti tomu v kasační stížnosti uplatňuje důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s."), namítá tedy nezákonnost, spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Stěžovatelka uvádí, že jí mělo být přiznáno úplné osvobození, neboť ve věci samé se jedná o velmi závažné důvody. Stěžovatelka pobírá pouze plný invalidní důchod III. stupně. Žádné jiné dávky nepobírá, a to ani příspěvek na bydlení (již od 1. 2. 2011), neboť jí pronajímatel odmítá vystavit nájemní smlouvu z doby určité na dobu neurčitou a nerespektuje judikaturu Nejvyššího soudu.

Ze všech uvedených důvodů stěžovatelka navrhuje, aby zdejší soud usnesení městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas. Stěžovatelka sice není zastoupena advokátem, avšak je třeba uvést, že v řízení u Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti proti usnesení krajského (městského) soudu o zamítnutí návrhu na osvobození od poplatků není důvodem pro odmítnutí kasační stížnosti nedostatek právního zastoupení ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s. (blíže viz závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS). Podobně v rozsudku ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, dostupném na www.nssoud.cz, judikoval zdejší soud, že v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem. Tyto závěry lze přiměřeně použít i na situaci, kdy stěžovatelka brojí proti tomu, že od soudního poplatku byla osvobozena toliko zčásti. Konečně Nejvyšší správní soud shledal, že jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná. Důvodnost kasační stížnosti pak posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

Zdejší soud setrvale judikuje, že právo na právní pomoc v řízení před soudy podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod není právem absolutním. Toto právo lze realizovat jen za zákonem stanovených podmínek; nelze tedy považovat za nezákonný postup soudu, který zamítne žádost účastníka o ustanovení zástupce z důvodu, že účastník řízení neprokázal předpoklady pro osvobození od soudních poplatků (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2004, č. j. 7 Ads 24/2003 - 90, dostupný na www.nssoud.cz).

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že [ú]*častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.*

Z citované dikce § 36 odst. 3 s. ř. s. vyplývá, že účastník musí nedostatek prostředků sám doložit. Povinností soudu není dohledávat za účastníka další eventuální důvody a skutečnosti, pro něž by měl být účastník od soudních poplatků osvobozen. Zdejší soud to vyjádřil ve svém rozhodnutí ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS, tak, že povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje. Role soudu ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. je především v tom, že soud porovnává na jedné straně výdělkové a další majetkové a sociální poměry dotyčného účastníka řízení, včetně možnosti opatření si potřebných prostředků, na druhé straně pak výši soudního poplatku se zřetelem na případné další náklady spojené s předmětným řízením před soudem (dokazování, náklady právního zastoupení apod.) či povahu věci samé. Výsledkem této úvahy je pak závěr, zda účastníkovi je možné přiznat osvobození od soudních poplatků či nikoli (k tomu viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 2. 2006, č. j. 4 Ans 3/2005 - 148, www.nssoud.cz, či rozsudek ze dne 25. 3. 2005, č. j. 2 As 72/2003 - 74, publ. pod č. 582/2005 Sb. NSS).

V daném případě stěžovatelka podala žalobu ve smyslu § 65 a násl. s. ř. s. (proti rozhodnutí správního orgánu). Sazby poplatků stanoví příloha k zákonu č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Za žalobu proti rozhodnutí správního orgánu činí poplatek 3000 Kč. Městský soud co do částky 2500 Kč stěžovatelku osvobodil, zbývá tedy zaplatit za podanou žalobu 500 Kč. K této částce je třeba posoudit majetkové poměry stěžovatelky. Uvedenou částku má stěžovatelka uhradit z invalidního důchodu, který činí 9603 Kč měsíčně. Požadovaný poplatek tedy dosahuje jen o něco málo více než jednu dvacetinu čistého měsíčního příjmu stěžovatelky. Stěžovatelka v žádosti o osvobození od soudních poplatků uvedla, že žije sama a za bydlení (nájemné, energie apod.) vydá měsíčně 5600 Kč. Hodnotu svého majetku stěžovatelka odhadla na částku 10 000 Kč, většina jejích věcí zplesnivěla či byla zničena při stěhování. Dále stěžovatelka splácí úvěr ve výši 30 000 Kč, splátka činí 660 Kč měsíčně. Svá tvrzení stěžovatelka řádně doložila.

Ze shora uvedeného přehledu příjmů a výdajů vyplývá, že stěžovatelce zbývá každý měsíc po odečtení výdajů na bydlení částka 4003 Kč. Zaplatit soudní poplatek ve výši 500 Kč tak jistě může stěžovatelce způsobit jistý finanční diskomfort, avšak je třeba podotknout, že novela s. ř. s. provedená zákonem č. 303/2011 Sb. značně zpřísnila podmínky, za kterých je možné osvobodit účastníka řízení od placení soudních poplatků. Důvodová zpráva ve vztahu k tomuto ustanovení uvádí následující: *„Mění se úprava individuálního osvobození od soudních poplatků tak, že nadále by měl soud osvobodit účastníka řízení od soudních poplatků pouze zčásti, a jen výjimečně, jestliže jsou pro to zvlášť závažné důvody, jej může od soudních poplatků osvobodit zcela. Tato změna je motivována snahou o to, aby se účastník, který nemá dostatek prostředků na zaplacení soudních poplatků v plné výši, podílel alespoň drobnou částkou, kterou je schopen zaplatit, na nákladech soudního řízení. Soudní poplatky mají mít zejména regulační funkci. U osob s velmi malými příjmy je třeba výši soudních poplatků moderovat, avšak pro zachování odpovědnosti při podávání návrhů by se i tyto osoby měly na řízení nějak finančně podílet, a pouze jsou-li proto zvlášť závažné důvody, lze navrhovatele osvobodit od soudních poplatků zcela.“*

Smyslem novely podle zákonodárce tedy bylo značně zpřísnit podmínky pro úplné osvobození od soudních poplatků, které má být napříště vyhrazeno pro zcela mimořádné situace. V daném případě stěžovatelky soud neshledal zvlášť závažné důvody pro přiznání úplného osvobození, neboť se domnívá, že je v možnostech stěžovatelky opatřit částku 500 Kč (z úspor, darů či dočasných půjček), přestože je stěžovatelka poživatelkou invalidního důchodu a možnosti výdělku jsou v jejím případě sníženy. Soud dospěl k závěru, že tato částka nepředstavuje pro stěžovatelku bariéru natolik nepřekonatelnou, že by stěžovatelce zcela znemožnila přístup k soudu. Částka 500 Kč pro stěžovatelku tvoří přibližně stejný obnos jako plná výše poplatku (3000 Kč) pro člověka s běžnými či mírně podprůměrnými příjmy. Plní tedy regulativní funkci do té míry, že nutí navrhovatele důkladně vážit iniciování sporu, ale nepředstavuje nepřekonatelný výdaj. Částka, kterou má stěžovatelka zaplatit, je pouze šestinou obvyklé výše poplatku a z tohoto pohledu se tedy jedná o sumu spíše jen symbolickou. Zdejší soud je proto ve shodě s městským soudem, že v předmětném případě jde o situaci, kdy stěžovatelka nemá dostatečné prostředky, a proto je dán důvod pro osvobození od soudního poplatku. Zároveň ale nejsou nastoleny „zvlášť závažné důvody“, a tedy není možné stěžovatelce přiznat osvobození úplné. To má být vyhrazeno situacím výjimečným, např. takovým, kdy účastníky řízení jsou osoby s příjmy na hranici životního minima bez možnosti zajistit si jiný příjem. V daném případě však stěžovatelka jisté možnosti zajištění dalšího příjmu má – v podobě příspěvku na bydlení. Dle údajů uvedených v prohlášení o výdělkových poměrech má stěžovatelka na tuto dávku státní sociální podpory nárok. Stěžovatelka sama příslušný úřad práce požádala o přerušení řízení o přiznání dávky a v kasační stížnosti uvedla, že na tuto dávku jí nevzniká nárok kvůli jednání pronajímatele, který odmítá změnu nájemní smlouvy. Podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, však na přiznání dávky nemá vliv skutečnost, zda je nájemní smlouva uzavřena na dobu určitou či nikoliv.

Závěrem soud konstatuje, že ve věci bylo městským soudem rozhodnuto toliko o žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků, nikoliv o žádosti o ustanovení zástupce (vyplývá tak ze záhlaví i z odůvodnění nyní napadeného usnesení). Městský soud tedy bude muset ještě posoudit související žádost stěžovatelky o ustanovení zástupce.

V daném případě tedy nebyly naplněny namítané kasační důvody a zdejší soud neshledal ani důvody, pro které by měl rozhodnutí zrušit pro pochybení, k nimž by měl přihlížet mimo uplatněné námitky podle § 109 odst. 4 s. ř. s. Proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatelka, která neměla v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšnému žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. září 2012

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu